# «ՔԱ՛Ւ ԼԻՑԻ, ՈՐ ԵՍ ԻՄ ՄՈԼՈՐՈՒԱԾ ՈՉԽԱՐԸ ՄԱՏՆԵՄ ԳԱՅԼԵՐԻՆ»

*Posted on October 3, 2023 by Keghart*

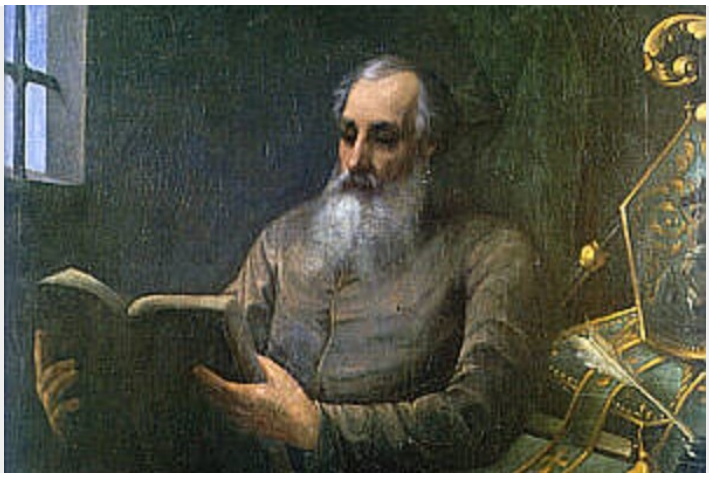

**Category:** Opinions

**Յարութ Տէր Դաւիթեան**, Մասիս շաբաթաթերթ, թիւ 43, էջ 11, 30 Սեպտեմբեր 2023

Խորագրի բառերը, ըստ պատմահայր Խորենացիի, արտասանուած են Սբ. Սահակ Պարթեւ կաթողիկոսին կողմէ, ուղղուած պարսկասէր հայ նախարարներուն, որոնք կը դաւադրէին Արտաշէս Գ թագաւորը գահընկեց ընել պարսիկ շահին միջոցաւ: **428 թուին արտասանուած այս սկզբունքային խօսքը նոյնքան այժմէական կը հնչէ, որքան այսօր, երբ վտանգուած է մեր պետականութիւնը:**

Խօսքը տանք պատմաբան Լէօին:

«Արարատեան երկրում ծայր էր տալիս պարսկական մեծ ինտրիգը (սադրանքը-ՅՏԴ): Նախարարական բացարձակ դաւադրութիւն կազմակերպուեց Արտաշէս Գ-ին գահընկեց անելու համար: **Դեռ երբէք պարսկական կուսակցութիւնն այնքան վտանգաւոր խաղ չէր սարքել իր հայրենիքին դէմ: Երիտասարդ թագաւորի հետ պիտի կործանուէր եւ հայկական դարաւոր անկախութեան վերջին փշուրը:**

Այս գործի մէջ առաջնակարգ ծանր դերը յատկացուում էր Սահակ կաթողիկոսին, որ պիտի գործէր դաւադիրների հետ միասին: Ծրագիրը, նախօրօք, ի հարկէ, պարսից թագաւորութիւնից թելադրուած, այսպէս էր. նախարարները զզուած են Արտաշէս թագաւորի անառակութիւններից, այլեւս չեն կարող տանել նրա վատ արարքները, ուստի կաթողիկոսի հետ միասին խնդրում են Վռամին՝ (պարսիկ շահին-ՅՏԴ) գահից հեռացնել Արտաշէսին:

**Սահակը շատ լաւ էր հասկանում դաւադրութեան ամբողջ էութիւնը, նրա աստառը: Խնդիրը երիտասարդ թագաւորը չէր, վտանգուած էր ամբողջ հայ թագաւորութեան գոյութիւնը: Այսպիսի մի յանձաւոր գործի մէջ, ի հարկէ, չէր կարող լինել Գրիգոր Լուսաւորչի վերջին ներկայացուցիչը:** Ամբաստանութիւնը նոյնիսկ նորութիւն էլ չէր կազմում հայոց աշխարհի մէջ: Նրան դիմեց պարսկասէր կուսակցութիւնը Արշակ Բ-ի ժամանակ. նրանով էր օգտւում յունական կուսակցութիւնը Պապին կորցնելու համար:

Վռամն անմիջապէս հարց ու փորձի կանչեց թագաւորին եւ կաթողիկոսին: Տիզբոնում բացուեց, դատաստան անուան տակ, մի խղճուկ կատակերգութիւն: Պարսից արքունիքը ջանքեր գործ դրեց Սահակին կաշառելու համար: Անհուն հարստութիւններ-ոսկի, արծաթ, կալուածներ խոստացուեցին նրան: Խոստացան մինչեւ իսկ նրա թոռան՝ Վարդան Մամիկոնեանին թագաւորավայել դիրք տալ Հայաստանում: Բայց մեծ Պարթեւն անդրդուելի մնաց: Նա արդէն պարզ տեսնում էր ամէն ինչ: Գիտէր, որ ամէն ինչ նախավճռուած վերջացած է նոյնիսկ եւ իր վերաբերմամբ եւ բացէիբաց հրաժարուեց մասնակցել ամբաստանութեան, թէեւ առանձնապէս չէր էլ պաշտպանում թագաւորին:

Ամբաստանողների թեւ ու թիկունք էր Սուրմակ երեցը, որ ամէն տեսակ աղտեղի ցուցմունքներ տուեց արքայից արքայի առջեւ: **Նախարարների վերջնական**

**յայտարարութիւնը պարզեց դաւադրութեան ամբողջ պատկերը: Նրանք ասացին Վռամին, թէ իրենք այլեւս ոչ մի թագաւոր չեն ուզում: «Բնաւ թագաւոր պէտք էլ չէ. պարսիկ մի իշխան կու գայ եւ մեզ վերակացու կը լինի»:** Նրանց այլեւս յարկաւոր չէր եւ Լուսաւորչի տոհմը ու խնդրում էին, որ Սահակն էլ հեռացուի կաթողիկոսութիւնից, իսկ նրա տեղ նշանակուի իրենց քսու վկան՝ Սուրմակ երեցը: Պարսկական քաղաքականութեան ամենամեծ յաղթանակն էր երկու հարիւր տարուայ մրցութիւններից եւ անյաջողութիւններից յետոյ: Աւատական կարգը, որ Հայաստանի ազգային ինքնամփոփ կուլտուրայի (մշակոյթի-ՅՏԴ) հիմքն էր կազմում, իր զարգացման եւ ուժեղացման արդիւնքն էր բերում- **պետական կործանում:**

Վռամը կատարեց նախարարների երկու խնդիրն էլ (428): Արտաշէսը գահընկեց եղաւ, Արշակունեաց թագաւորութիւնը ջնջուած հռչակուեց եւ նրա բոլոր հարստութիւնը պարսիկները յարքունիս գրաւեցին: **Հայերին այլեւս երբէք չպիտի յաջողուէր մի համազգային պետութիւն ստեղծել»:**

Արժանի գտանք այս երկար մէջբերումը կատարել, թարմացնելու համար մեր ընթերցողներու յիշողութիւնը, յուսալով, որ աւելի զգաստութեամբ կը մեկնաբանեն Հայաստանէն ներս ընթացող զարգացումները: Ինչպէս որ 1600 տարիներ առաջ նախարարներու հատուածական շահերուն զոհ գնաց մեր պետականութիւնը, այսօր ալ կը գտնուինք նոյն սպառնալիքին ներքոյ, Ռոպերթ Քոչարեանի-Սերժ Սարգսեանի-ՀՅԴ Բիւրօյի օտարին գործիք դառնալով  իրենց շահերը ազգային շահէն աւելիով գերադասելուն պատճառաւ:

Ցաւոք սրտի չունինք Սահակ հայրապետի նման կաթողիկոս մը, որ ըլլար սկզբունքային, ու գէթ զգաստութեան կոչերով հանդէս գար:

Ցաւոք սրտի չունինք Խորենացիի «Ողբ»ը կարդացած ու ընկալած առաջնորդներ եւ հասարակութիւն:

Ցաւոք սրտի չունինք Ռաֆֆիի «ինքնաճանաչութեան» յորդորներուն ու Թումանեանի «մենք ներսից ենք փչացած» ախտաճանաչումներուն անսացող առաջնորդներ եւ հասարակութիւն:

Ուրեմն զարմանալի պէտք չէ ըլլայ օտարին գործիք դառնալով սեպհական ազգին վնաս հասցնող  պատեհապաշտներու գործունէութիւնը:

Ուրեմն զարմանալի պէտք չէ ըլլայ օտարին լծի տակ մտնելով «միութենական պետութեան» մաս կազմելու գերադասումը, քան՝ անկախ պետականութեան:

Ուրեմն զարմանալի պէտք չէ ըլլայ սեփական դղեակներու կառուցումը եւ բանակաշինութեան անտեսումը:

Ուրեմն զարմանալի պէտք չէ ըլլայ, որ վերեւի երրեակը հրաժարեցնեն Արցախի ընտրեալ նախագահը գործարքի մը համար, որ իրենց նշանակեալը պիտի ընէր տասը

օր ետք ահռելի հետեւանքներով:

Ուրեմն զարմանալի պէտք չէ ըլլայ մարդոց փոխադրութիւնը Ստեփանակերտի անգործ օդակայանը, Հայաստան ուղարկելու խոստումով ու ապա ամբաստանելու Հայաստանի իշխանութիւնները, որ չեն ընդունիր զանոնք:

Ուրեմն զարմանալի պէտք չէ ըլլայ, որ Հոկտեմբեր 27-ով մեր պետականութիւնը գլխատողները տակաւին հետեւորդներ ունին Հայաստանի մէջ, որոնք չունենալով ժողովրդավար միջոցներով իշխանութեան հասնելու որեւէ յոյս, դարձեալ կը ձգտին յեղաշրջմամբ հասնիլ իրենց նպատակին:

Բայց մինչեւ ե՞րբ ազգովի պիտի հանդուրժենք այսպիսիներու սանձարձակութիւնները, որոնք մեզ հասցուցած են անդունդի եզրին:

Արդեօ՞ք կը գիտակցինք, որ մեր այս նոր պետականութեան կորուստը ինչպիսի՛ աղիտաբեր հետեւանքներ կրնայ ունենայ ոչ միայն հայրենի ժողովուրդի, այլ հայութեան այն մեծամասնութեան վրայ, որ աշխարհացրիւ սփռուած է:

Արշակունեաց թագաւորութեան անկումէն մօտաւորապէս հինգ դար ետք միայն մեզի յաջողուեցաւ մեր պատմական հողերու մէկ մասին վրայ կերտել Բագրատունեաց թագաւորութիւնը:

Չենք ուզէր նոյնիսկ երեւակայել, որ ուր կրնայ յանգիլ Հայաստանի Գ հանրապետութեան անկումը:

# There are no comments yet.